IV

(Informácie)

INFORMÁCIE INŠTITÚCIÍ, ORGÁNOV, ÚRADOV A AGENTÚR EURÓPSKEJ ÚNIE

RADA

Závery Rady z 26. novembra 2012 o gramotnosti

(2012/C 393/01)

RADA EURÓPSKEJ ÚNIE,

SO ZRETEĽOM NA:

1. Závery Rady z 12. mája 2009 o strategickom rámci pre európsku spoluprácu vo vzdelávaní a odbornej príprave („ET 2020“) ([1]), v ktorých sa vytyčuje cieľ znížiť do roku 2020 podiel osôb dosahujúcich nízku úroveň základných zručností (v čítaní, matematike a prírodných vedách) na 15 %.

2. Uznesenie Rady z 20. decembra 2011 o obnovenom európskom programe vzdelávania dospelých ([2]), ktorého cieľom je zvýšiť úroveň gramotnosti dospelých v čítaní, písaní a počítaní a rozšíriť poskytovanie vzdelávania pre nízkokvalifikovaných Európanov.

A PRIPOMÍNAJÚC NAJMÄ:

Závery Rady z 19. novembra 2010 o zvyšovaní úrovne základných zručností v kontexte európskej spolupráce v školstve v 21. storočí ([3]), v ktorých sa znova potvrdzuje záväzok členských štátov v rámci ich reformného úsilia v oblasti učebných plánov a podpory gramotnosti v učebných plánoch, a to vo všetkých úrovniach vzdelávania; podporovať motiváciu čítať, najmä u chlapcov, preskúmať vplyv nových technológií na čítanie u detí v záujme využitia potenciálu takýchto technológií pre nové formy učenia, poskytovať väčšiu podporu osobám, ktoré majú ťažkosti s čítaním, a žiakom z migračného prostredia, posilniť vzdelávanie učiteľov týkajúce sa nadobúdania čitateľskej gramotnosti a posilňovať étos škôl.

VYMEDZUJÚC:

Gramotnosť ako schopnosť čítať aj písať zameranú na pochopenie, využívanie a kritické posúdenie rôznych foriem informácií vrátane písomných, tlačených a elektronických textov a obrázkov, pričom tento pojem sa vzťahuje na základnú, funkčnú a viacnásobnú gramotnosť ([4]).

VÍTAJÚC:

Správu skupiny EÚ na vysokej úrovni pozostávajúcej z odborníkov na gramotnosť ([5]), v ktorej sa stanovujú hlavné podkladové materiály o stave gramotnosti v EÚ a v ktorej sa vyzýva na činnosť zameranú na zlepšenie úrovne gramotnosti v Únii.

VZHĽADOM NA:

Konferenciu predsedníctva Gramotnosť pre všetkých, ktorá sa uskutočnila v Nikózii 5. – 6. septembra 2012 a na ktorej sa po prvýkrát prezentovali zistenia skupiny na vysokej úrovni,

ako aj neformálne ministerské zasadnutie uskutočnené v Nikózii 4. – 5. októbra 2012, na ktorom ministri školstva EÚ diskutovali o otázkach gramotnosti.

BERÚC NA VEDOMIE, ŽE:

1. Gramotnosť je rozhodujúca životná kompetencia, ktorá občanovi umožňuje rozvíjať schopnosti reflexie, ústneho vyjadrovania, kritického myslenia a empatie, posilňuje osobnostný rozvoj, dôveru v seba samého, pocit identity a plnohodnotnú účasť na digitálnej a znalostnej ekonomike a spoločnosti.

([1]) Ú. v. EÚ C 119, 28.5.2009, s. 2.
([2]) Ú. v. EÚ C 372, 20.12.2011, s. 1.
([3]) Ú. v. EÚ C 323, 30.11.2010, s. 11.

([4]) *Základná gramotnosť:* schopnosť poznať písmená, slová a textové štruktúry potrebné na čítanie a písanie na úrovni, ktorá prináša sebadôveru a motivuje k ďalšiemu rozvoju.
Funkčná gramotnosť: schopnosť čítať a písať na úrovni, ktorá osobe umožňuje rozvíjať sa a fungovať v spoločnosti, doma, v škole a práci.
Viacnásobná gramotnosť: schopnosť využívať zručnosť čítať a písať na produkovanie, pochopenie, interpretáciu a kritické posúdenie písomných informácií. Tvorí základ digitálnej účasti a prijímania informovaných rozhodnutí v otázkach financií, zdravia atď.
([5]) http://ec.europa.eu/education/literacy/what-eu/high-level-group/documents/literacy-final-report_en.pdf

2. Nízka úroveň gramotnosti brzdí hospodársky rast a znižuje jeho udržateľnosť. Dosiahnutie cieľa EÚ znížiť podiel 15-ročných osôb dosahujúcich nízku úroveň zručnosti v čítaní pod 15 % by mohlo pre členské štáty znamenať značný hospodársky prínos.

3. Úroveň gramotnosti vo väčšine európskych krajín naďalej stagnuje a minimálne 1,1 milióna pätnásťročných (t. j. každý piaty) nedosahuje primeranú úroveň gramotnosti ([1]).

4. Gramotnosť je vstupnou bránou k ďalšiemu učeniu. Riešenie problematiky nízkej úrovne gramotnosti je účinným spôsobom boja proti základným príčinám predčasného ukončenia štúdia, nezamestnanosti a obmedzenej účasti na celoživotnom vzdelávaní pre nízkokvalifikované osoby,

5. Narastajúca digitalizácia si vyžaduje čoraz vyššie štandardy gramotnosti vrátane schopnosti kritického posudzovania textu, zaoberania sa viacerými formami textu, porozumenia obrázkom a porovnávania a integrovania rôznorodých informácií. Navyše siete sociálnych médií zvýšili dôležitosť a viditeľnosť kompetencie písať.

6. Vo všetkých európskych krajinách existuje medzi sociálno-ekonomicky zvýhodnenými a sociálno-ekonomicky znevýhodnenými žiakmi značný rozdiel vo výsledkoch vzdelávania. V mnohých krajinách EÚ žiaci z najnižšej sociálnej vrstvy zaostávajú za žiakmi z najvyššej sociálnej vrstvy o viac než dva či dokonca tri roky a v niekoľkých krajinách sa znevýhodnení študenti zvyknú považovať za funkčne negramotných vo veku 15 rokov.

7. Existuje tiež značný a zväčšujúci sa rozdiel medzi chlapcami a dievčatami, pokiaľ ide o schopnosť čítať (meria sa vo veku 15 rokov), ktorý zodpovedá rozdielu približne jedného roka, pričom jeho príčinou je motivácia.

8. V oblasti odborného vzdelávania a odbornej prípravy sa v niektorých prípadoch zlepšeniu základných zručností a pochopeniu dôležitosti gramotnosti v porovnaní s pracovnými zručnosťami nevenuje dostatočná pozornosť.

SÚHLASÍ S TÝM, ŽE:

1. Gramotnosť nie je len otázkou vzdelávania, ale ide aj o osobnú, hospodársku, kultúrnu a sociálnu otázku. Preto sa v záujme všeobecného prevzatia zodpovednosti musí do akýchkoľvek iniciatív na zlepšenie úrovne čítania zapojiť široká škála aktérov v spoločnosti – vrátane podnikov, médií, MVO, sociálnych partnerov, poskytovateľov neformálneho vzdelávania, kultúrnych inštitúcií, ako aj sociálnych služieb, služieb zamestnanosti a zdravotníckych služieb na miestnej úrovni.

2. Vytvorenie prostredia podnecujúceho gramotnosť v záujme čítania a zlepšovania výsledkov v oblasti gramotnosti si vyžaduje lepšiu dostupnosť rôznych materiálov na čítanie na školách, v knižniciach a mediálnych centrách, ale aj na menej tradičných miestach, ako aj doma, a potrebuje väčšiu podporu čítania v rodinách už od útleho veku. Je potrebné zvýšiť povedomie rodičov o tejto otázke, ako aj o tom, akú dôležitú úlohu môžu zohrávať pri zlepšovaní gramotnosti detí a zvyšovaní ich motivácie a záujmu o čítanie, a to tak v ranom detstve, ako aj počas školských rokov.

3. Je naliehavo dôležité zvýšiť účinnosť opatrení prijatých na úrovni členských štátov a na úrovni EÚ tak, aby sa posilnila gramotnosť detí i dospelých, najmä tých, ktoré pochádzajú zo sociálno-ekonomicky znevýhodneného prostredia. Je podložené, že programy v oblasti gramotnosti zamerané na rodinu sú nákladovo efektívne a veľmi účinné.

4. Účasť na vysokokvalitnom vzdelávaní v ranom detstve a na rovnako kvalitnej starostlivosti, kde sa deťom umožňuje rozvíjanie a stimulácia reči na základe hry, pričom sa im venuje kvalifikovaný personál, je zásadná pre znižovanie sociálno-ekonomických rozdielov a poskytuje malým deťom pevný základ do ďalšieho života.

5. Pracovníci v oblasti predškolského vzdelávania a učitelia na základných školách by mali mať potrebné kompetencie na rozpoznávanie problémov dieťaťa s rečou a učením, ako aj na riešenie týchto problémov už v počiatočnom štádiu.

6. Pedagogické kompetencie učiteľov na základných školách v oblasti výučby čítania a písania, napríklad aj v oblasti pedagogického využívania IKT je potrebné, tam kde je to možné, posilniť. Podporovaním učiteľov na stredných školách vo vyučovaní so zameraním na zvýšenie gramotnosti vo všetkých predmetoch a prípadne podporovaním prístupu všetkých učiteľov k odborným radám, sa pomôže upevniť a dosiahnuť ďalší pokrok.

7. Systémy vzdelávania zatiaľ v plnej miere nevyužívajú vplyv nových technológií na gramotnosť. Posúdenie vzdelávacieho materiálu a metód s ohľadom na narastajúcu digitalizáciu a podpora učiteľov vo využívaní nových metodík môžu posilniť motiváciu študentov.

8. Podporovať by sa malo posúdenie jazykových schopností a gramotnosti detí migrantov a dospelých migrantov so zameraním na jazyky krajiny pobytu a rovnako by sa mala podporovať individualizovanejšia pomoc takýmto skupinám. Tam, kde sa uzná za vhodné a pokiaľ to zdroje umožňujú, by sa tiež mohla poskytovať podpora v pôvodnom jazyku.

([1]) Na účely tohto textu znamená nedostatočná úroveň gramotnosti úroveň čítania na úrovni 1 alebo nižšej podľa klasifikácie PISA a zodpovedá schopnosti využívať najzákladnejšie zručnosti v čítaní, ako je „rozlúštenie“ slov a písanie jednoduchých fráz. Žiaci na tejto úrovni nedokážu porovnávať, rozlišovať, kategorizovať, zlučovať alebo hodnotiť informácie, zaoberať sa dlhými, komplexnými, protichodnými alebo neznámymi textami, dedukovať a vytvárať hypotézy či pristupovať k textu kriticky.

9. Prostredníctvom osobitných štandardov zodpovedajúcich veku a hodnotiacich nástrojov spolu s efektívnou zárukou kvality by sa mali podporiť ucelenejšie učebné plány zamerané na gramotnosť vrátane horizontálneho začlenenia gramotnosti do učebných plánov a vytvorenia učebných plánov pre gramotnosť dospelých.

10. Monitorovanie úrovne zručností dospelého obyvateľstva spolu so zapojením podnikov, médií, MVO, sociálnych partnerov, kultúrnych inštitúcií, ako aj sociálnych služieb, služieb zamestnanosti a zdravotníckych služieb na miestnej úrovni by malo tvoriť základ stratégií zameraných na zvyšovanie povedomia o problémoch súvisiacich s gramotnosťou v spoločnosti ako celku.

11. Pre diverzifikáciu a zvýšenie kvality zabezpečovania gramotnosti dospelých je potrebná individualizovaná pedagogická príprava učiteľov zaoberajúcich sa gramotnosťou dospelých; úzke prepojenie učebných plánov so zručnosťami potrebnými pre pracovný život a podoprenie týchto učebných plánov vhodnými materiálmi; primeraná dĺžka a intenzita kurzov; podpora IKT a hodnotiacich metód.

NA ZÁKLADE TOHO VYZÝVA ČLENSKÉ ŠTÁTY, ABY:

1. Prostredníctvom monitorovania a zberu údajov zabezpečili efektívne podklady a na maximum využívali existujúce zdroje, ako sú prieskumy PISA a PIAAC.

2. V rámci širších stratégií zameraných na zručnosti vytvárali prístupy na zvyšovanie gramotnosti spájajúce špecifické príspevky od všetkých relevantných aktérov, organizácií a orgánov, či už z oblasti vzdelávania alebo mimo nej a prípadne posilnili v oblasti iniciatív zameraných na gramotnosť spoluprácu medzi miestnymi, regionálnymi a národnými orgánmi, sociálnymi partnermi a zástupcami učiteľov, rodičov a dospelých študentov.

3. Nabádali na prijatie širokospektrálnych opatrení na zvyšovanie informovanosti, aby si verejnosť neprestávala problematiku gramotnosti uvedomovať a odstránila sa tabuizácia otázky slabej gramotnosti vo všetkých vekových skupinách. Konkrétne by sa mohlo zvýšiť povedomie zamestnávateľov o motivačnom a ekonomickom prínose vyplývajúcom zo zvyšovania gramotnosti ich zamestnancov a zamestnávatelia by sa mohli nabádať, aby prijali vhodné kroky.

4. Podporovali vytváranie a vykonávanie programov v oblasti gramotnosti zamerané na rodinu, a to najmä v prípade sociálno-ekonomicky znevýhodnených rodín, s cieľom podporovať rodičov a iných členov rodiny v zlepšovaní vlastnej gramotnosti i gramotnosti svojich detí.

5. Ako zásadný príspevok k zníženiu sociálno-ekonomických rozdielov podporovali všeobecný spravodlivý prístup k vysokokvalitnému vzdelávaniu a vysokokvalitnej starostlivosti v ranom veku.

6. Preskúmavali vzdelávacie materiály a metódy s ohľadom na silnejúcu digitalizáciu, aby tak posilnili motiváciu študentov, a viac využívali zdroje neformálneho učenia. Podporovali tvorbu softvéru pre školy zapojili, aby učiteľom pomohli vytvárať nové prístupy na zvýšenie gramotnosti.

7. Nabádali na vypracovanie jasných usmernení o kompetenciách, ktoré učitelia potrebujú na to, aby učili čítať a písať, a to na školách, ako aj so zameraním na dospelých študentov, pričom sa podporujú individualizované prístupy v reakcii na špecifické potreby.

8. Zvyšovali povedomie a znalosti učiteľov o teoretických základoch vzdelávania a vyučovania v oblasti gramotnosti, aby tak boli schopní u svojich žiakov odhaľovať ťažkosti s čítaním a písaním a riešiť ich a podporovali dostupnosť odborného poradenstva a prípadne podpory špecializovaných učiteľov.

VYZÝVA ČLENSKÉ ŠTÁTY A KOMISIU, ABY:

1. V ďalšej správe Rady a Komisie na rok 2015 o vykonávaní strategického rámca pre európsku spoluprácu vo vzdelávaní a odbornej príprave („ET2020“) podali správy o svojich činnostiach na zvyšovanie úrovne gramotnosti v každom veku a podľa možnosti o vplyve týchto činností.

2. Na podporu a šírenie inovatívnych prístupov k zlepšovaniu dosahovania gramotnosti v EÚ a na posilnenie podkladovej základne pre budúcu tvorbu politík využila všetky relevantné činnosti súčasného programu celoživotného vzdelávania a budúceho programu EÚ pre vzdelávanie a odbornú prípravu, ako aj zdroje Európskeho sociálneho fondu. Bez toho, aby bol dotknutý výsledok rokovaní o nasledujúcom viacročnom finančnom rámci, podporovali v rámci budúceho programu EÚ pre vzdelávanie a odbornú prípravu strategickejšie a medziodvetvové činnosti zamerané na gramotnosť, a stimulovali tak inováciu a zvýšenie účinnosti politických opatrení.

3. Tam, kde je to vhodné, zabezpečili, aby sa proces v rámci stratégie Európa 2020 adekvátne zaoberal otázkami gramotnosti.

VYZÝVA KOMISIU, ABY:

1. V záujme presadzovania nadnárodnej spolupráce a podpory rozvoja národných politík v oblasti gramotnosti podporovala európsku spoluprácu v otázkach gramotnosti, a to najmä vytvorením európskej siete organizácií pracujúcich v tejto oblasti v členských štátoch a spoločne so zainteresovanými členskými štátmi zorganizovala týždeň s názvom *Európa rada číta* zameraný na zvyšovanie povedomia verejnosti v EÚ o problematike gramotnosti.

2. V roku 2013 predložila správu o politickej spolupráci v oblasti základných zručností vymedzujúcu účinné politiky na znižovanie podielu osôb dosahujúcich slabé výsledky v čítaní, matematike a prírodných vedách v celom spektre celoživotného vzdelávania a zdôrazňujúcu zručnosti a kompetencie v oblasti čítania a písania.

3. Zabezpečila, aby iniciatívy Komisie v oblasti IKT vo vzdelávaní, ako aj v oblasti mládeže v plnej miere reagovali na výzvy a príležitosti digitalizácie a nových technológií vo vzťahu ku gramotnosti.

4. Uľahčila identifikáciu, analýzu a výmenu osvedčených postupov týkajúcich sa politických iniciatív na zvyšovanie gramotnosti prostredníctvom všetkých vhodných prostriedkov vrátane nástrojov, ktoré sú k dispozícii v rámci otvorenej metódy koordinácie a novej stránky o gramotnosti na webovej stránke Komisie.

5. Využívala periodický monitoring vzdelávania a odbornej prípravy na zaistenie porovnateľných údajov a analýz týkajúcich sa pokroku v dosahovaní referenčnej hodnoty základných zručností v rámci „ET 2020“ a na posilnenie podkladovej základne pre tvorbu politík v oblasti gramotnosti.

6. Využívala nový rámec spolupráce s OECD [1] v oblasti vzdelávania na posilnenie dostupnosti národného monitoringu a zberu údajov.

[1] Malo by sa zaručiť právo všetkých členských štátov zúčastňovať sa na práci tejto organizácie.